

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐԲ Ն. ԱՄԵՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ Տ. ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏԵՐՏԵՐԵԱՆԻ ՆԻՒ ԵՈՒՔ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

(28 Օգոստոս — 1 Սեպտեմբեր 1964)

Հարաւային Ամերիկայի թեմին տրուած այցելութենէն վերադարձին, Ամեն. Պատրիարք Սրբազանը փափաքեցաւ իր ճամբան անցնել Նիւ Եորքէն, յատուկ մտադրութեամբ: Այն է Ս. Թարութեան Տաճարի առաջին կարգի շքանշանով զարդարել կուրծքերը այն պատուաթան ազգայիններուն, որոնք իրենց հեղինակութեամբ և հմայքով յաջողութեան առաջնորդած էին Ս. Թարութեան Տաճարի նորոգութեան հանգանակութիւնը:

Պատրիարք Սրբազան Հայրը իր մտադրութիւնը յայտնեց Ամերիկայի թեմին Առաջնորդ Դերձ. Տ. Սիւն Ա. Արքեպսիին, որ ուրախութեամբ ընդունեց Պատրիարք Հօր փափաքին:

Նորին Ամենապատուութիւնը, որ նախապէս եղած կարգադրութեան համաձայն, Նիւ Եորքի ձան Ֆ. Քէնրոյի օգակայանը պիտի ժամանէր Ուրբաթ, Օգոստոս 28, 1964, յետ միջօրէի ժամը 2ին, փան Ամերիքըն Օգանաւային Ընկերութեան գործադուլին պատճառով ժամանեց առաւօտեան տասին, ընկերակցութեամբ Դիւանապետ Հոգեւորդ Տ. Շահէ վրդ. Անէմեանի:

Նոյն օրը կէսօրէ կտք ժամը 3ին, Առաջնորդ Սրբազան Հօր գլխաւորութեամբ և Թեմական Խորհուրդի, եկեղեցական դասու, պաշտօնէութեան, յարակից մարմիններու ներկայացուցիչներու և կոկիկ թլուով ազգայիններու մասնակցութեամբ՝ Պատրիարք Սրբազանը առաջնորդուեցաւ Լոնկ Այլընտի Սրբոց Նահատակաց եկեղեցին, որ կատարուեցաւ «Հրաշափառ» արարողութիւնը և Նորին Ամենապատուութիւնը տուաւ իր անդրանիկ պատգամը Ամերիկահայութեան:

Ժամը հինգին, Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ, ի պատիւ Նորին Ամենապատուութեան տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը՝ Առաջնորդ Սրբազանի և «Հրաշափառ» արարողութեան մասնակցողներու ներկայութեամբ:

Առաջնորդարանի Դիւանապետ Տիար Սուրէն Մանուկեան, յանուն պաշտօնէութեան, Պատրիարք Սրբազան Հօր գալուստը ողջունեց և Նորին Ամենապատուութեան բարիպալատի խօսք առին՝ Թեմական Խորհուրդի անդամներէն Տ. Գարեգին Թ. վրդ. Գազանճեան, Տ. Վարդան Քչնյ. Մկրեան, Տիարք Թարութիւն Թադոսեան և Ուօրա Երամեան, ինչպէս նաև Մայր Տաճարի և Մշակութային կեդրոնի շինութեան տնօրէն Տիար Հայկ Գալուքճեան,

Երուսաղէմի Ս. Թարութեան Տաճարի նորոգութեան կեդրոնական Զանախութիւնի անդամներէն Զօր. Սարգիս Զարգարեան և Տիար Խորէն Խօլլիկեան, Օթանդակ Միութեան ատենապետ Տիկին Ասողիկ Իգնատիոսեան և Նոյն Միութեան նախկին ատենապետ Տիկին Աղանի Թադոսեան, ինչպէս նաև Պէյրութէն հիւրաբար Նիւ Եորք գտնուող Փրոֆ. Բարունակ Թաթաւեան: Առաջնորդ Սրբազանի փափաքով՝ Տ. Շահէ վրդ. Անէմեան, Հարաւային Ամերիկայի մէջ հայ և պետական իշխանութեանց ու մշակութային կողմէ Պատրիարք Սրբազան Հօր ընծայուած յարգանքի և ընդունելութիւններուն ամփոփ նկարագրականն ըրաւ: Հ. Բ. Ա. Միութեան վարիչ — Տնօրէն Տիար Դերգոր Կիւրակոսեան՝ Պատրիարք Սրբազանի անձին մէջ դրուատեց քանաստեղծն ու բարձր մոտաւորականը, վարչագէտն ու հայրենասէրը: Այնուհետև, Նորին Ամենապատուութիւնը խօսք առնելով՝ ի միջի ալոյց ըսաւ:

«Ես պաշտօնական խօսք չզրկուի ընեմ, պիտի ըսեմ միայն թէ հոս եկած եմ միայն ու միայն իմ ամենախոր և անկեղծ, ինչպէս նաև իմ Միաբանութեան ամենախոր և անկեղծ երախտիքը բերելու այն զապութին, որ ինչպէս բոլոր ազգային ու եկեղեցական կարճերներուն նկատմամբ այնքան իշխանական և առատաձեռն վերաբերում ունեցած է, նոյնը ըրաւ նաև Ս. Թարութեան Տաճարի նորոգութեան ձեռնարկին համար:

«Վախճարեմ անուշտ Հիւսիսային Ամերիկայի մեր հայ գաղութին, որուն սիրտը, որուն հայրենասիրութիւնը, որուն եկեղեցատիրութիւնը քով քովի եկած՝ ոսկի գետ մը կաղմած են, և որ ամէն տեղ կը հասնի, և որ ամէն տեղ հասնելու կը սահմանէ ինքզինքը: Ես եկած եմ այս ոսկի գետին տուած ոսկիին համար իմ ոսկի շնորհակալութիւններս յայտնելու:»

Երեկոյեան ժամը 8ին, ի պատիւ Պատրիարք Սրբազան Հօր, Թեմական Խորհուրդի կողմէ մեծարանքի ճաշկերոյթ մը տրուեցաւ Նիւ Եորքի Սթաթլըր — Հիլթըն պանդոկին մէջ: Հաւաքակ ռոմբ — տար օրուան կարճ ժամանակամիջոցին՝ ճաշկերոյթի Յանձնախումբը՝ ատենապետութեամբ Տիկին Ալիս Գալուքճեանի և անոր օգնական Տիկին Զապէլ Քչնյի, ըրած էր լաւագոյն և գոհացուցիչ կարգադրութիւնը, ապահովելով շուրջ 250 կողնականներու մասնակցութիւնը արձակուրդներու այս շրջանին:

Թեմի հոգևորականներէն 22 եկեղեցականներ, Սբբոց Յակոբեանց տօնին ձօնուած «Որհնեցէք զՏէր» շարականնի հ. Սիրտ ի սիրտ» վանքի քայլերգի երգեցողութեամբ Պատմ. քրդ. Սրբազանի շքախումբը առաջնորդեցին քրդ. Սրբազանի Սիրտ եղբարք Գառնիկեանի «Ամերիկեան Մաղթերգ» երգեցողութեամբ հ. Առաջնորդ Սրբազանի «Ճաշակեցուք» աղօթքէն յետոյ սկսաւ ճաշկերոյթը:

Ընդունելութեան արարողագրեալ Արժ. Տ. Լեւոն Գնչ. Առաքելեան, նախարարն ընկելով՝ ընթացք տուաւ գործադրելի յայտագրերին, որուն գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին յայտնի դաշնադաշար Սր. Լուսի իշխանեան հ. ծանօթ երգիչ Տիար Պարգի Լօրեան՝ դաշնակի ընկերակցութեամբ Ռոյ Բէլէկեանի:

Պատրիարք Սրբազանի բարի գալուստի հ. ողջոյնի խօսք առին Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ Տիար Ալէք Մանուկեան, Երուսաղէմի Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան կեդրոնական Յանձնարարութիւնի անդամ Տիար Տիգրան Յ. Պոյաճեան, Թեմական Խորհուրդի ատենապետ Արժ. Տ. Առնակ Գնչ. Գասպարեան, Յորդանանի Միացեալ Ազգերու պատուիրակ Տքթ. Սատրի, Գաղաթապետ Ռազմի Ռազմէրի ներկայացուցիչը՝ ձան Պրն, Համաշխարհային եկեղեցեաց Խորհուրդի քարտուղար Վեր. Ռէյմօնտ Մաքսուէլ, եկեղեցեաց Ազգային Խորհուրդի Գործադիր Տքթ. Տէյվիտ Լընգրի, Եպիսկոպոսական եկեղեցւոյ ներկայացուցիչ Գերշ. Լորիսթըն Լ. Սքէյֆ հ. ուրիշներ: Ամենէն ետքը Պատրիարք Սրբազան Հայրը, սեղանապետի հրաւերով, իր գնահատանքը յայտնեց իրեն ընծայուած պատիւին համար, ինչպէս նաև իր շնորհակալութիւնը՝ շէնսիսային Ամերիկայի մեր բոլոր հարազատներուն, որոնք հայու վայել լրջութեամբ ու առատաձեռնութեամբ կատարեցին իրենց պարտքը Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան ձեռնարկին մէջ:

Էն ախօր եկած եմք, բուս. Պատրիարք Սրբազանը, իմ յարգանքիս տուրքը բերելու հ. իմ երախտագիտութիւնս յայտնելու յանուն Սբբոց Յակոբեանց Միարանութեան հ. այս առիթով ձեր մէջ կարգ մը անձնաւորութիւններու կուրծքը պսակելու Սուրբ Յարութեան առաջին կարգի շքանշանով:

Պատրիարք Սրբազանի ձեռամբ այդ պատւանշանն ընդունեցին Տիարք Հայկ Գալուսեան, Ալէք Մանուկեան, Զօր. Սարգիս Զարգարեան, Եղուարդ Մարտիկեան, Զարկ Գարակէօզեան, Յարութիւն Թադոսեան, Խորէն Խօլիկեան հ. Տիգրան Յ. Պոյաճեան:

Կիրակի, Օգոստոս 30, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ Ս. Պատարագ մատոյց Տ. Շանէ վրդ. Աճէմեան հ. երգեցողութիւնը կատարեց Կոմիտաս Երգչախումբը: Պատրիարք Սրբազան Հայրը նախագահեց արարողութեան հ. քարոյին մէջ պերճօրէն խմատաւորեց հոգեկան արժէքները:

Ամեն. Պատրիարք Սրբազանը բարեհաճեցաւ Ուղարկել Աթորիա պանդոկի իր յարկարած

ներն մէջ ընդունիլ այցելութիւնը եկեղեցականներու հ. ազգայիններու, իսկ Երկուշաբթի, առաջնորդութեամբ Նա. Ետքի քաղաքակտարանի ներկայացուցչին՝ շրջեցաւ Միջազգային Յուցահանդէսի դանազան տաղաւարները, ուր ընդունուեցաւ մեծ պատիւներով:

Երեքշաբթի, Սեպտ. 1, 1964, երեկոյեան ժամը 8:30 ին, Առաջնորդ Սրբազանը, Թեմական Խորհուրդը, պաշտօնէութիւնը, եկեղեցականներ հ. ազգայիններ հրաժեշտ տուին Նորին Ամենապատուութեան հ. Տ. Շանէ վրդ. Աճէմեանի, որոնք փան Ամերիքըն օդանաւով մեկնեցան Փարիզ, հոնկէ անցնելու համար Ս. Էյմիաճին՝ հրաւերովը Ամենայն Հայոց Վեհապառ Հայրապետին:

Ստորեւ կու տանք վերոյիշեալ ճաշկերոյթին խօսուած բարի գալուստի մաղթանքներուն ամփոփումը հ. Ամենապատու Սրբազան Զօր ողջոյն - պատասխանը:

..

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԲԱՆԴԱՅԻՆՈՐԳ

ԳԵՐՇ. Տ. ՍՈՒՆ. ՍՐԲԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԽՈՐԴԸ

Ամենապատու Սրբազան Եղբայր հ. սեղանակիցներ,

Նոր ժամանակներու մէջ կ'ապրինք՝ փոխւած են աշխարհի կարգերն ու սովորութիւնները՝ փոխուած են նաև մարդոց գաղափարներն ու աշխարհայեացքները: Կէս դար առաջ, կամ նոյնիսկ քառորդ դար առաջ, ոչ ոք կրնար մտածել թէ Հոսովի Պապը Վատիկանէն դուրս կրնար ելլել, կամ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Հայաստանէն դուրս կրնար ճամբորդել, կամ Երուսաղէմի Պատրիարքը Ամերիկա պիտի կրնար այցելել:

Այսօր, իրականութիւնն են այս բաները: Ամենայն Հայոց Հայրապետը վաղգէն վեհապառ, ութ տարիներ առաջ այցելեց Եւրոպա հ. Միջին Արեւելք, հ. չորս տարի առաջ այցի եկաւ զոյգ Ամերիկաներ: Անցեալ տարի, Հոկտեմբերին, ուխտի գնաց Ս. Երկիր՝ Երուսաղէմ: Նոյնպէս Հոսովի Պոպոս Զ. ներկայ Պապը անցեալ Յունուարին ուխտի գնաց Ս. Երկիր, հ. այսօր Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը այցի եկած է Ամերիկա:

Երուսաղէմ անունը ոչ մէկ ազգի մէջ այնքան սիրելի ու պաշտելի եղած է, որքան հայ ժողովուրդին մէջ: Անիկա իբրեւ լազալ խաղաղութան հ. լոյսի առիթնաճ է մեր բարեպաշտ հայրերը, որոնք, բրիտանական առաջին դարերէն սկսեալ, ուխտատեղի դարձուցած են Սուրբ Քաղաքը, իբրեւ երկրորդ մեծագոյն սրբավայր ու կեդրոն Հայ եկեղեցւոյ՝ Մայր Աթոռ Ս. Էյմիաճնէն յետոյ:

Ամբողջ արտաշխարհի մէջ Երուսաղէմի Սուրբ Աթոռը տէր հ. պաշտպան կանգնած է մեր մեծագոյն հարստութեան, որ օտարներուն

նախանձը կը շարժէ, և քրիստոնեայ երկու եկեղեցիներու — Օրթոտոքս և Կաթոլիկ — հետ համահասարակ իրաւունք կը վայելէ Տիրոջ Տնօրինական սրբավայրերուն մէջ՝ կեդրոն ու նենայտ Տեառնեղբոր առաքելական ու պատմական Աթոռը, Սիոնի բարձունքին վրայ։

Եթէ վաղեմի դարերուն, երուսաղէմ միայն ուխտատեղի և Ս. Տեղեաց պաշտպան վանք մըն էր հայութեան համար, այսօր սակայն, Հայ եկեղեցին և ժողովուրդը կ'ակնկալեն Սրբոց Յակոբեանց Աթոռը տեսնել նաև իրրեկեղրոն ու վառարոն հայ կրթութեան և մշակոյթի, որուն ռաւփրաններն եղան Դուրեան և Գուշակեան պատրիարքները։

Արտասահմանի հայութիւնը իր ակնարկը սեւեռած է այսօր երուսաղէմի փառանգաւորաց վարժարանին և անկէ կ'ակնկալէ ոչ միայն Սուրբ Տեղեաց պահպան գինեւորներ, այլ նաև աստուածաբան վարդապետներ, Աւետարանի բարոյիչներ և կուսմի տէր հոգեւորականներ։

Հայ ժողովուրդը միշտ սիրած ու պաշտած է երուսաղէմը և Հայոց Առաքելական Աթոռը։

Ամերիկայի հայութիւնը, մասնաւորաբար վերջին քառորդ դարու ընթացքին, աւելի քան կէս միլիոն տարի նիւթական ռմաղաւորութիւն բերած է երուսաղէմի Ս. Աթոռին, անոր փառանգաւորաց վարժարանին և Սուրբ Յարութեան Տաճարի վերանորոգութեան գործին՝ իրրեկ տրիտուր այն բարիքին համար, զոր վայելած է՝ ունենալով Սուրբ Քաղաք ուսում ստացած ու պատրաստուած հայ մը հոգեւորական պաշտօնեաներ։

Ամեն Պատրիարք Սրբազան Եղբայր, Ձեզի բարի գալուստ կը մաղթեմ յանուն մեր թիմին։ Դուք կու գաք աստուածակոխ սրբավայրերէն, և մեզի ու մեր հօտին կը բերէք Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական Աթոռայ Միարանութեան սէրն ու ողջոյնները։

Մեզմէ շատեր իրենց պատանեկութեան և ուսանողութեան երջանիկ տարիները ապրած են Սրբոց Յակոբեանց Մայրավանքին խնկաբոյր միջոցաւորմէն մէջ. հոն ստացած են իրենց ուսումը և հոն կատարած հոգեւորական իրենց կոչման և Հայ եկեղեցիին ու ազգին ծառայելու ուխտը։

Չբախտաբար բարի կ'ըլլան, ըսած է Ս. Աթոռայ երջանկայիշատակ պատրիարքներէն Թորգոմ Սրբազան Գուշակեան, մեծահարուստ Հայուն՝ Գալուստ Կիւլպենկեանին, երբ ան զինքը կը զիմաւորէր Փարիզի մէջ։

Ձեր գալուստն ալ թող բարի ըլլայ, Սրբազան Եղբայր, ի Տեառնէ առաքեցաք։

Թող բարութեան Տէրը պայծառ և բարեկարգ պահէ Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական Աթոռն ու անոր զինուորեալ Միարանութիւնը, ի փառս Աստուծոյ և ի պատիւ Հայ եկեղեցիին և հայ ժողովուրդին։

Բարի եկաք։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ
ՏՆԱՐ ԱԼԷՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԽՕՍԲՐ

Անակնկալ հաճոյք մը եղաւ մեզի համար ներկայ ըլլալ Ամեն Պատրիարք Հօր ի պատիւ սարքուած այս հաշկերոյթին։ Ուրախ ենք որ Սրբազան Հայրը սքանչելի մտածումը ունեցած է Հարաւային Ամերիկայէն՝ երուսաղէմ վերադարձի ճամբուն վրայ հանդիպել Նիւ Եորք, Ժաննաթանալու Ս. Յարութեան Տաճարի Նորոգութեան Յանձնախումբի անդամներուն և անոնց միջոցաւ իր շնորհակալութիւնը յայտնելու Ամերիկահայութեան, իրենց առատածնունդ զոհողութեան համար, որով կարելի եղաւ ի կատար հանելու տարիներէ ի վեր ծրագրուած գործ մը։

Յաւալի է, Սրբազան Հայր, որ միմիայն քանի մը օրեր պիտի կարենաք ըլլալ մեզի հետ։ Վստահ եմ որ բոլոր հայաշատ եկեղրոնները պիտի ուղէին վայելել Ձեր ներկայութիւնը։ Սակայն, ուրախ եմ որ Նիւ Եորքի հայութիւնը, և մեզմէ ոմանք հեռու տեղերէն, այսպէս Ձեզի հետ սեղանակից ըլլալու հաճոյքն ունինք։

Փափաքելի պիտի ըլլար, Սրբազան Հայր, որ Դուք Ժաննաթանալու այս շրջանի հայութեան ազգային և եկեղեցական կեանքին ու անոր հետ կապուած մեր ծրագրներուն, կարիքներուն և ակնկալութիւններուն։

Վերջին քանի մը տարին, Ամերիկահայութիւնը երուսաղէմի մասին շատ բան լսեց։ Շնորհիւ Պատրիարք Հօր երկու պատուիրակներուն՝ յանձին Կլարեկ Վրդ. Գաբրիէանի և Շահէ Վրդ. Աճէմեանի, Ամերիկահայութիւնը իրօքին ծանօթացած է երուսաղէմի Միարանութեան կարիքներուն, և ըստ իր բարի սովորութեան, ըրած է այն ինչ որ կ'ակնկալէր իրմէ։

Կարծես թէ Ամերիկահայն ալ պատահութեան մը կը սպասէր՝ իր երախտագրութիւնը յայտնելու երուսաղէմայ Միարանութեան՝ տարիներու ընթացքին մեզի տրուած օգնութեան և շնորհներուն համար։ Առանց երուսաղէմի օգնութեան՝ Ամերիկահայ եկեղեցական կեանքը տխուր ու ցաւալի կացութեան մը մատնուած պիտի ըլլար։ Ուր որ գառնանք՝ կը հանդիպինք երուսաղէմի Միարաններէն հոգեւորականի մը։

Ամերիկահայը հպարտ է իր մէջ ունենալով Արեւելեան թեմի Առաջնորդ Սիոն Արքեպիսկոպոս Մանուկեանը, Արեւմտեան թեմի Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Մանուկեանը, Տիրան Արքեպիսկոպոսներ և տառնեակ մը ուրիշ վարդապետներ ու քահանաներ, բոլորն ալ երուսաղէմի փառանգաւորաց վարժարանէն շրջանաւարաններ։

Շնորհակալ ենք, Պատրիարք Սրբազան Հայր, այս բոլորին համար։ Բայց մեր շնորհակալութեան կ'ուզենք աւելցնել մեր ակնկալութիւն-

հնութեամբ, ամբօրէն հաստատուած ու նուիրագործուած էր կայսերական հրովարտականքով և պետական օրէնսդրական լինելներով:

Գիտէին բոլորն ալ որ Սրբոց Յակոբեանց վանքի Միաբանները, զարեւու ընթացքին, անսահման զոհողութիւններով, նոյնիսկ արեւան հեղուծով, պաշտպանած էին աւանդութիւն դարձած ու կարճեւս աստուածային սահմանումով սրբագործուած այդ իրաւունքները:

Եւ եկան բոլորն ալ ու իրենց սրտարուխ նուէրներով յաջողութեամբ պսակեցին Ամբրիկայի մէկ ծայրէն միւսը սարքուած բոլոր ձեռնարկները: Մենք յաջողեցանք՝ շնորհիւ մեր հաւատքին, մեր սիրոյն հանդէպ Հայ երուսաղէմին և մեր յատահութեան՝ հանդէպ այդ նուիրապետական Աթոռին արժանաւոր Գահակալին և իր հովանաւորած Միաբանութիւնը, որուն անգամներէն երկուքը՝ Հայր Շահէ Աճէմեան և Հայր Գիրեղ Գարիկեան, խիստ արդիւնաւոր աշխատանք կատարեցին և գնահատելի բաժին ունեցան ընդհանուր յաջողութեան մէջ:

Սփռուքի հայութիւնը իր կեանքի յաւերժացումը կը տեսնէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հոգոր և անխորտակելի կառուցուածքին մէջ, իբր անփոխարինելի աղղակ: Հակառակ տեղի ունեցած կարգ մը անջատումներու, Հայ եկեղեցին պահած է իր կենսունակութիւնն ու ամբողջականութիւնը և իր խոր աղղեցութիւնը հայ ժողովուրդին վրայ:

Մեր բացարձակ համոզումն ու անխախտ հաւատքն է որ Հայաստանեայց եկեղեցին պիտի ապրի յաւիտեան, հակառակ զինք չբռնապատող բոլոր դժուարութիւններուն և իր կրած հարուածներուն: Անիկա պիտի ապրի ընդմիջող իբր Հայ եկեղեցի իր անտարանով ու խաչով, իր ժամերով ու խունկով, իր շուրջառով ու թագով, իր սկիհով ու աւաղանով, իր սրբազան պատարագով որ կրնայ միայն ու միայն զսահկան հայերէն լեզուով հարազատօրէն երգուիլ ու արտայայտուիլ:

Անոր հոգեւոր տաճարը տասնեւինը դարերու պատկառելի հնութիւն մը ունի: Անիկա եղած է ընդունարանը Հայ Հոգիին, կերտիչը հայ նկարագրին, ներշնչողը հայ ստեղծագործութեանց, պահապանն ու գանձարանը հայ արժէքներու և ամենահոգոր աղղակը հայ կեանքի գոյութեան, կենսունակութեան և զարգացման:

Ահա մեր եկեղեցին, խորանը մեր հնագոյն, որ իր մէջ դարերով պարեցուցած է հաւատքը մեր պապերուն:

Ահա մեր եկեղեցին, որուն ծառայելու կոչւած ենք առանց պայմանի, առանց շահախնդրութեան, առանց հատուածական մտեւանդութեան:

Պատրիարք Սրբազան Հայր, կ'աղօթենք Աստուծոյ որ Զեր կենաց արեւշատութիւն պարգեւէ և իր շնորհներով ողողէ Զեր սիրտն ու հոգին, որպէսզի կարենաք յաւերժական լոյսի մէջ պահել Հայ երուսաղէմը, իր լման փառքով, պերճանքով և լսեմ չուքով:

Ն. ԱՄԵՆԱՊԱՏՈՒՄԻԹԻԻՆ

Տ. ԵՂԵՇԷ ԱՐՔԵՊՈ. ՏԷՐՏԼԵԴԱՆԻ ԽՕՍԲԸ

Գերաշնորհ Առաջնորդ Սրբազան Հայր և յարգելի ներկաներ,

Ինչ որ ըսուեցաւ եկեղեցական և աշխարհական խօսողներուն կողմէն՝ իմ անձիս վերաբերմամբ, անոնք ամբողջովին կը վերաբերին հայ եկեղեցականին և հայ եկեղեցականով կ'երթան Հայ եկեղեցիին:

Իմ միակ բարեբախտութիւնն է որ այս պահուս ձեր մէջ կը գտնուիմ, և այն բոլոր անուշ և գրուատալից խօսքերը, որոնք կը տրուին ինծի՝ իմ միջոցաւ կ'երթան այն եկեղեցիին, որուն մէկ համեստ պաշտօնեան եմ, և չեմ գիտեր թէ կեանքիս մէջ կրցած եմ իմ պարտականութիւնս կատարել իբրև զինքն որ այդ սրբազան հաստատութեան:

Ինծի համար հաճոյք մը և նոյն ատեն պատիւ մըն է այս պահուս ձեր մէջ ըլլալ և անձամբ յայտնել իմ բովանդակ Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան երախտագիտութիւնը, շնորհակալիք՝ այն բոլորին համար զոր գուք ցոյց տուիք երուսաղէմի նկատմամբ: Եւ ձեր միջոցաւ կ'ուզեմ իմ երախտագիտութիւնս յայտնել Հիւսիսային Ամերիկայի մեր բոլոր հարազատներուն, որոնք հայու վայել լրջութեամբ ու առատաձեռնութեամբ կատարեցին իրենց պարտքը Սուրբ Յարութեան Տաճարի նորոգութեան ձեռնարկին մէջ:

Հայ երուսաղէմը և մեր աղղային իշխանութիւնը ներկայացնող Սուրբ Տեղիք՝ առաջին անգամը չէր որ առարկայ կ'ըլլային հայ ժողովուրդի սիրոյն և համակրանքին: Եւ սաւայն, ինչ որ գուք ըրիք այս առիթով, անիկա պիտի մնայ ոչ միայն երուսաղէմի, այլև հայ տոհմային պատմութեան մէջ իբրև ամենէն գեղեցիկ մէկ արտայայտութիւն՝ ոսկի տառերով գրուելու արժանի:

Երբ կը կարգանք մեր տոհմային յիշատակարանները, իր տեսնենք որ հոն եկեղեցաշինութիւնէն աւելի սրբազան և առաքինի գործ չէ եղած հայ ժողովուրդին համար: Եւ ի դուր տեղ չէ որ այլևս տեսակ մը աղօթքի և մաղթանքի հանգամանք և նկարագիր հազած է մեր ժամագրքին սա խօսքը. — «Երանի եկեղեցի շինողաց, երախտաւորաց և պտղատուից»:

Եւ ասիկա անոր համար, որ Աւետարանը հայ գիր և մագաղաթ ըլլալէ առաջ, հայ սիրտէ մեր կուրծքերուն տակ: Եւ մեր տաճարները մեր կուրծքերուն տակ: Եւ մեր հոգեւորական գործիքներն և պապներն եւ մեր գոյատեման՝ պատմութեան մերկածուփ ալիքներուն զիմաց:

Օգնել Հայ երուսաղէմին՝ կը նշանակէ սատարել Հայ եկեղեցիին, կը նշանակէ սատարել Ս. Էջմիածինին, կը նշանակէ սատարել մեր աղղայան խօսքներուն նուիրական գործին և կը նշանակէ մանաւանդ հարստացնել մեր հոգին:

Որքան տեղին է հոս կրկնել Արևմտեան մեծ իմաստասերին խօսքը, որ կ'ըսէ թէ ամբողջ արեգակնային մէջ երկու գեղեցիկ բաներ կան, մէկը՝ աստղադարձ երկինքը և մէկն ալ՝ պարտքի զգացումը, պարտքի գիտակցութիւնը: Աստուած է այդ երկինքը, դուք գիտէք, և սակայն, իւրաքանչիւր մարդ իր ներքո ունի նաև աստղադարձ երկինք մը, և պարտքի գիտակցութիւնը այդ գեղեցիկ աստղերէն մէկն է: Բայց աստղ մը ա՛յն ատեն կը ճառագայթէ, աստղ մը ա՛յն ատեն աստղ է, երբ կրնայ իրմէ դուրս ելլել և իր լոյսը տալ ուրիշներուն, իր լոյսը փոխել ուրիշներուն:

Ինձի համար երջանկութիւն է այս պահուստ գտնուիլ մարդոց մէջ և իրենցմով միասին գտնուիլ այս օրհնելու, այս գեղեցիկ հայ դապիկին մէջ, որ պիտի հրէքին ապրելով, որ գիտաւ, աստղաբան, իր ծանրակշիռ և մեծակշիռ նուիրատուութիւններով ինքզինքէն դուրս ճառագայթել իր լոյսը նաև ուրիշներուն մէջ և ուրիշներուն վրայ:

Գիտար է, անտարակոյս, արժէքներու համեմատական կշիռը փորձել և սակայն ամէն մարդ կ'արժէ համաձայն իր արժէքներուն, համաձայն իր ձգտումներուն: Ան որ կը ձգտի միայն իր անձին, իր անձը միայն կ'արժէ: Ան որ կը ձգտի աշխարհին միայն, աշխարհ կ'արժէ: Իսկ ան որ կը ձգտի իր անձէն անդին աւելի վեր և բարձրագոյն զապափարներու, կ'արժէ աւելի քան ինչ որ մենք կրնանք մտածել:

Ես այսօր եկած եմ հոս այդ ձգտումին մէջ, այդ ձգտումով ինքզինքնին արժեւորող պատուական հարազատներու և պատուական գաղութին մէջ, իմ յարգանքիս տուրքը բերելու և իմ երախտագիտութիւնս յայտնելու յանուն Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան և այս առիթով ձեր մէջ կարգ մը անձնագորութիւններու կուրծքը պսակելու Սուրբ Յարութեան առաջին կարգի պատուանշանով:

Անոնք որ պիտի ընդունին այդ պատուանշանը — Տիարք Հայկ Գալուքեան, Ալէք Մանուկեան, Զօր. Սարգիս Զարգարեան, Եղւարդ Մարտիկեան, Զարլոյ Գարակէօղեան, Յարութիւն Թադոսեան, Խորէն Խօլլիկեան և Տիգրան Պոյաճեան — անոնք պէտք չունին անշուշտ այդ նշանով նշանաւոր ըլլալու: Անոնք արդէն նշանաւոր են այս գաղութին մէջ, նշանաւոր մեր ամբողջ արտասահմանի մէջ և նշանաւոր մեր ազգին մէջ: Սակայն, ինչ որ մենք կ'ընենք այդ պատուական հայերուն, ձեր ներկայացուցիչներուն, մե՛ր ներկայացուցիչներուն, այդ կ'ընենք յանուն ամբողջ Հիւսիսային Ամերիկայի հայութեան:

Ապա Պատրիարք Սրբազանը բեմ հրաւիրեց Պր. Հայկ Գալուքեանը, Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան կեդրոնական Յանձնա-

խումբին Ասենապետը և Նշելէ ետք Ամերիկահայութեան բաղժալատակ նապապետին անդնահատելի նպաստը համազգային հանգանակութեան, զարգարեց անոր կուրծքը ազամանդակուս շքանշանով:

Յաջորդաբար բեմ հրաւիրուեցան՝

— Լ. Բ. Ը. Միութեան ազնիւ նախագահը՝ Պր. Ալեք ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ,

— Նոյն ազգապարծան Միութեան կեդրոնական վարչութեան անդամ, հայ և ամերիկեան շրջանակներուն մէջ՝ իր յարգելի անձնագորութեամբ և մեծ ծառայութիւններով ծանօթ Զօր. Սարգիս Զարգարեան,

— Տիկնայի համայնքին մեծ ղեմբերէն, իր հմայիչ անձով և պատկառելի բարերարութիւններով ծանօթ Պր. Եղւարդ Մարտիկեան,

— Նու Ետրքի ազգայիններէն, բաղժալատարիներու ազգային և բարեսիրական ամբողջանաւոր ծառայութիւններով պսակուած՝ Պր. Յարութիւն Թադոսեան,

— Պոսթմոն ազգայիններէն, հանրածանօթ և սիրուած ղեմք՝ Պր. Խորէն Խօլլիկեան,

— Եւ Նոյնպէս Պոսթմոնէն՝ հանրային զործունէութեամբ և իր ծարտասունութեամբ համբաւուած՝ Պր. Տիգրան Պոյաճեան:

Պատրիարք Սրբազանը իւրաքանչիւրի մասին գնահատութեան և շնորհակալութեան սրբտաղին խօսք մը բաւ և շեշտեց թէ վերջիշեալ ազգայինները կը գնահատուին իւրեւ անդամներ Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան համազգային Յանձնախումբին, որուն նախագահն է Ն. Ս. Օժնէի Տ. Տ. Վազգէն Ա., վեհ. կաթողիկոս Ամենայն Հայոց:

Յաջորդ կէսօրուան, Ն. Ամենապատուութիւնը, ընկերակցութեամբ Լ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ Պր. Ալեք Մանուկեանի և Տ. Շանէ վրդին, այցելեց Պր. Զարլոյ Գարակէօղեանին, որ ամիսներէ ի վեր կը գտնուի բժշկական խնամքի տակ, Երիցականներու հիանդանոցին մէջ: Պատրիարք Սրբազանը ուղեց Գարակէօղեանը բարերար տան ներկայացուցիչին և միևնոյն ատեն, գնահատանքի և շնորհակալութեան իր խօսքը բեմ Պր. Զարլոյ Գարակէօղեանին, որ երկու տարիներէ ի վեր ստանձնած է և խղճմտութեամբ կը կատարէ Ս. Յարութեան Տաճարի հանդանակութեան Գանձապահի պատասխանատու պաշտօնը: Զգալապէս խոր յուզումով ընդունեց ան նորին Ամենապատուութեան ձեռքերէն՝ Ս. Յարութեան Տաճարի Ա. կարգի շքանշանը և իր շնորհակալութեան խօսքին մէջ բաւաւ Ամենէն գեղեցիկ և սրտառու շնանն է դոր անարժանարար կ'ընդունիմ:

Այսպիսով նորին Ամենապատուութիւնը, յանուն երեսնապէմի Պատրիարքական Աթոռին և Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան, յայտնեց իր շնորհակալութիւնը Ամերիկայի թիմին, համազգային հանդանակութեան բերած իր իշխանական բաժինին համար:

Նիւ Ետք

ՍՈՒՐԷՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ